

Miejsca pamięci Armii Krajowej – Światowego Związku Żołnierzy AK Koła Chełm (3)

Jan Paszkiewicz

Na tablicy z czarnego granitu – przy alei wiodącej od 3. bramy cmentarnej do neogotyckiej kaplicy Zajdlerów, po lewej stronie – widnieje inskrypcja: *kpt. „Wik” – żołnierz A.K.* Z prawej odlany w mosiądzu Krzyż Armii Krajowej 1939-1945 z tzw. kotwicą Polski Walczącej.

Urodził się 1 XI 1914 r. w Chełmie, gdzie ukończył Państwowe Seminarium Nauczycielskie Męskie – Szkołę Podchorążych natomiast w 24. Pułku Piechoty w Łucku. W latach 1937-39 pracował w Publicznej Szkole Powszechnej w Hostynnem k. Werbkowic. W XI 1939 r. był

członkiem Komendy Obrońców Polski, później komendantem rejonu Polskiej Organizacji Zbrojnej. W I 1940 r. został oficerem do zadań specjalnych w Komendzie Obwodu ZWZ Chełm, by 1 VI (lub IX/X) 1942 – I 1943 sprawować funkcję adiutanta KO AK, następnie na skutek rozbitcia przez Gestapo jej sztabu p.o. komendanta. Z obawy przed dekonspiracją przeniesiono go do Wojsławic, gdzie objął stanowisko komendanta rejonu. Z jego inicjatywy zorganizowano prężną sieć komórek terenowych, wywiad, kolportaż, intensywne szkolenie wojskowe, szereg akcji sabotażowo-dywersyjnych. Pod jego dowództwem 17 IV 1944 r. stoczono bój w obronie Wojsławic z

hitlerowską ekspedycją pacyfikacyjną, który mimo strat własnych [pomnik przy ul. Uchańskiej, odsłonięty 7 V 1967 r., upamiętnia 10. poległych partyzantów – w tym 2. NN i 16-letniego harcerza] zapobiegł zagładzie osady. Zmobilizowane przez „Wika” z całego rejonu i przygotowane do wymarszu na koncentrację pod Surhów k. Krasnegostawu plutony AK zostały 24 VII 1944 r. rozbrojone przez siły sowieckie, a jego żołnierze „poszli w rozsypkę”. Na mocy rozkazu KG PSZ na Kraj z 14 IX 1944 tr. odznaczony został Srebrnym Krzyżem Orderu Virtuti Militari.

Po aresztowaniu przez funkcjonariuszy UB i ciężkim śledztwie w Chełmie uwięziony został na Zamku Lubelskim, 13 VIII 1945 r. skazany na mocy wyroku Okręg. Sądu Wojsk. w Lublinie na 10 lat pozbawienia wolności i osadzony we Wronkach, zwolniony 17 X tr. w wyniku amnestii. W 1946 r. zatrudniony został w późniejszym I LO jako nauczyciel WF, gdzie w 1951 r. został z-cą dyrektora. W roku następnym zdał dyplomowy egzamin państwowy w warszawskiej AWF. W latach 1969-77 pracował na stanowisku dyrektora ówczesnej SP nr 9.

W V 1987 r. – dokooptowany wspólnie z mjr. prof. Leonem Bornusem [ps. Barcicki (Hieronim), Boryna, Klucznik; ur. 1912 w Rożdżalowie k. Chełma; oficer rezerwy piechoty; nauczyciel szkół powszechnych; komendant obwodu chełmskiego BCh od X 1941 r., a po scaleniu już AK 10 VIII 1943 – VIII lub XI 1944 r.] do tzw. grupy inicjującej we Wrocławiu – to on właśnie zobowiązany został do zgromadzenia brakujących środków i zorganizowania uroczystości odsłonięcia tablicy pamiątkowej na „Górcie”, o której pisałem w 1. odcinku cyklu. 4 V 1988 r. przywieziono do Chełma płytę z szarego marmuru, projekt z rozrysowanym tekstem, gotowe odlewy brązowe emblematu w postaci tarczy z równoramiennym krzyżem, na tle któ-

rego usytuowany jest Orzeł w Koronie z kotwicą AK-owską i datą 1988 pod spodem oraz 4 sztyfty z ozdobnymi głowicami. Inskrypcję wykuł i wmontował tablicę na lewym pilastrze nawy głównej, pod chórem, inż. Jerzy Siczek. Wspomniana uroczystość miała miejsce właściwie 18 VI 1988 r. Zebranie organizacyjne środowiska weteranów w Sali Różańcowej prowadził nieprzypadkowo W. Fałkowski i to on zainspirował już 30 VI tr. formalne powołanie Sekcji Środowiskowej B. Żołnierzy Inspektoratu AK Chełm w Klubie Żołnierzy 27. WDP AK podległym ZW ZBOWiD zostając przewodniczącym jej Tymczasowego Zarządu, następnie 8 X/2 XI 1989 r. ustanowienie odrębnego Koła Chełm Stowarzyszenia Żołnierzy AK, pozostającego od 13 III 1990 r. w strukturach ŚZZAK. W połowie VI 1991 r. ze względów zdrowotnych zrezygnował z pełnienia funkcji Prezesa Zarządu, otrzymując z woli Walnego Zgromadzenia Członków Koła (jako jego „ojciec-założyciel”) tytuł Prezesa Honorowego. Na 2. z kolei Prezesa Zarządu Koła wybrany został kpt. WP w st. spocz. Konstanty Prożogo ps. „Czarny” [1922-2008; pochowany na cmentarzu komunalnym przy ul. Mościckiego – na początku głównej alei wiodącej do kaplicy, z prawej strony], lecz już w połowie III następnego roku funkcję tę przejął jako 3. (dotychczasowy Wiceprezes) kpt. WP w st. spocz. Stanisław Milaszkiwicz ps. „Świder” (ur. 1926 w Chełmie) – pełniąc ofiarnie w tej roli służbę, mimo pogarszającego się sukcesywnie stanu zdrowia, od ponad 20. już lat.

Witold J. Fałkowski zmarł w Chełmie 3 II 1994 r. i pochowany został w 2 dni później, po Mszy św. w Bazylice NNMP, w asyście m.in. członków kół ŚZZAK w Chełmie i Wojsławicach (wyodrębnione 14 VII 1993 r., a rozwiązane przed 2012 r.).

Grobowiec rodziny Fałkowskich, miejsce pochówku Witolda Jerzego Fałkowskiego, Chełm, cmentarz parafialny przy ul. Lwowskiej (1994 r.)